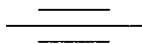

siremlékét neje emeltette. Az akkoriban megnyílt (1847.) temetőben az első nevezetes halott *Vörösmarty Mihál* — így áll a neve a gránitobeliszk sírkövön. Özvegye és 3 gyermeke maradt: Béla, Ilonka és Erzsébet. Nem hagyott más vagyont: munkáit, költői dicsőségét. Gyámtyjok: Deák Ferenc közadakozásra szólított fel a Vörösmarty-árváknak. 103 ezer pengő-forint gyűlt össze részükre.

„Mi dolgunk a világon? küzdeni / Ha azt kivittuk a mély sülyedésből, / S a szellemharcok tiszta sugaránál / Olyan magasra tettük, mint lehet, / Mondhatjuk, térvén őseink porához: / Köszönjük élet! áldomásodat, / Ez jó mulatság, férfi munka volt!” (1844).

DR. H. TÓTH ISTVÁN
egyetemi vendégoktató
Lomonoszov Egyetem
Moszkva

Irodalompedagógiánk és az archaikus népi imádságok

Ha visszatekintünk az előző évtizedek általános iskolai irodalomtanterveire, s fellapozzuk azon idők irodalmi olvasókönyveit, azt kell látnunk, hogy nemzeti *folklorikánk* közkedvelt műfajainak bemutatása mindig kitüntetett fontosságú feladata volt magyaroiktatásunknak. Szívesen tanítottuk az *ismeretlen szerzőjű költészet*ünk alkotásainak a tantervrók által előtérbe állított darabjait, habár esetenként aktuálpolitikai (=osztályharcos) felhangokat is fűztek magyarázatul egy-két szemelvényhez. Kétségtelen azonban az a tény, hogy gazdag példaanyagot mutathattunk be növénydekeinknek a *mesék* világából, a *mondakincs*ből, a *népdalok* köréből, a *mitoszok* rejtette titkokból, a *balladák* szinte példátlanul gazdag tárházából, a *szólások*, a *közmondások*, a *találós kérdések*, a *kiolvasók*, a *köszöntők* változatos műfajaiból. A '60-as, '70-es évek irodalomtanítási dokumentumai nyomán még a *kuruc költészet*be is bepillanthattak diákjaink (1).

Az 1978-as tanterv- és tankönyvváltás megőrizte, bizonyos értelemben továbbfejlesztette a *megjegyzett költészet* tanításával kapcsolatos irodalompedagógiai hagyományt (2). A műfajok körét kevésbé, a szakanyag elemzését azonban jelentékenyen megújították a szerzők. Ez a felrészítés mindenképpen jótékonyan hatott, habár szaktanácsadói munkám közben tapasztaltam, hogy bizonyos esetekben, így a balladák tanításakor idegenkedtek némely kollégák attól a tankönyvírói felfogástól, ahogyan a hatodikos gyermekek elé kerültek e műfaj klasszikus darabjai. Nem vitás, hogy váratlan volt az a műfajtagyalás, amiképpen megvalósult a „Kömives Kelemen” és a „Kádár Kata” címűek elemzése (3). Ugyanakkor a kísérletező, a szokatlantól nem rettenő irodalomtanárok kifejezetten élvezettel izlelték meg diákjaikkal a hatodikos olvasókönyvben közölt módon az idézett balladákat.

Nem tagadom, hogy bizonyos műfajok hiányát fájaltam az előző esztendőben.

Nem egy esetben a bemutatandó műfajok és szemelvények körét is más-más évfolyamon láttam s látom helyénvalónak (4).

A saját irodalomtanítási gyakorlatomban összegyűlt tapasztalatok a következő rendszert alkottatták ki velem:

a) az 5. osztályban: *mesék*, *mondák*, *mitoszok*, *közmondások*, *találós kérdések*, *csúfolók*, *köszöntők* (5);

b) a 6. osztályban: ismeretlen szerzőjű dalok, lakodalomköltészet, virágénekek (6);

c) a 7.-ben: megjegyzett balladák (7);

d) a 8.-ban: archaikus népi imádságok (8).

A lakodalomköltéssel való behatóbb foglalkozást azért láttam s látom szükségesnek, mert velünk élő (nép)hagyományról van szó. A tanulók személyesen is megtapasztalják ezt a szokásvilágot, ennek sokszínű költészeti anyagát. Továbbképzéseken, szakmai tanácskozásokon rendszeresen érveltem amellett, hogy a *megjegyzett balladák* világa szellemileg érettebb korosztályoknak táruul fel. A hetedikes növendékeket, vagyis a pubertásba lépőket alkalmasabbnak látom e műfaj értékeinek avatottabb befogadására, mint az alacsonyabb osztályban tanulókat. Nem beszélve arról, hogy Vörösmarty Mihály, valamint Arany János bizonyos balladáit is a 7.-ben tanítjuk, vagyis az ismeretlen és az ismert szerzőjű balladák egybevetését eredményesebben valósíthatjuk meg, ha ugyanabban a tanévben találkoztatjuk diákjainkat ennek a műfajnak a legértékesebb kincseivel. Az *archaikus népi imádságok* nemrég felfedezett folklórszövegek. Befogadásukra a 8. osztályban tanulók képesek. Ezeket a szövegeket felhasználhatjuk nyelvünk alakulása, rétegzettsége bemutatására is. S nem hagyhatom szó nélkül azt a tényt sem, hogy éppen ebben az osztályban nyílik több alkalommal is lehetőségünk a vallásos ihletettségű költészet néhány alkotásának tanítására, jelesül Babits Mihály, József Attila, Radnóti Miklós, Nagy László, Pilinszky János és mások egy-két művének elemzésére. Vagyis az imádság kialakulásának s elmondásának sokféleségéről éppen az ismert és ismeretlen szerzőjű költészet felhasználásával tájékoztathatjuk a tanulókat.

Mivel igen indokoltnak látom e műfaj, vagyis az *archaikus népi imádságok* közkinccsé tételét, felhasználva az irodalompedagógia adta alkalmakat, módszereket is, jelen dolgozatom további részében a tanulók beavatásának egyik lehetséges változatát adom meg.

Vegyük mottóul Erdélyi Zsuzsanna vallomását: „... a szeretet biztonságot és fényt ad, ...”. Adjuk fejezetcímül ezt: „*Kösziklák*”, magyarázó alcímül pedig: „*Mozaikok az archaikus népi imádságok köréből*”.

S máris felfedezőútra indulhatunk.

Fejezetünk címe, a „*Kösziklák*” metafora több jelentést hordoz. Olyan, az ismeretlen költők ajkán keletkezett, csiszolódott *imádságok*ra vonatkoztatva, amelyeket közel három évtizeddel ezelőttig a hagyomány világa őrzött.

Erdélyi Zsuzsanna — ma már Európa-díjas néprajzkutatónk — 1968. december 17-én népzene-gyűjtés alkalmával a Somogy megyei Nagyberényben addig ismeretlen szöveget hallott. Az adatközlő, a 98 éves *Babos Jánosné* imának nevezte a mondatot, melyet réges régen, még kisleányként az édesanyjától tanult el.

A ritka folklórkincstől fellelkesült kutató esztendőkön át hajszolta önmagát, hogy a népi imáknak, könyörgéseknek ezt a sajátos egyéni-közösségi műfaját minél teljesebben tárhassa fel. A rendkívül gazdag gyűjteménynek (több, mint 6000 darabból áll) köszönhető, hogy az ismeretlen szerzőjű költészet, a népköltészet új műfajjal bővült, az *archaikus nép imádságok* ágával. A szájhagyományozó kultúra e különös szellemi rezervátumát ismerhetjük meg a „*Hegvet hágék, lőtől lépék*” című válogatásban. Erdélyi Zsuzsanna ezzel a könyvével emléket kívánt állítani Babos Jánosnénak és társainak, a népköltészet „ismeretlen” szerzőinek, kik „c gazdag irodalomnak nemzedékek rendjében alakítói, hordozói, s napjainkig közvetítői voltak”.

Az élénk szellemű „szelíd vénetskék”, a 80—90 esztendőös „régiséges öregek”, amikor már önerőből nem tudták föloldani a retteget, a félelmet, akkor a felső, a megfoghatatlan erőhöz fordultak, mert ez tűnt immár valódinak, ezt érezték maguk mellettinek. Hozzá könnyen eljuthattak: „kopogtatás nélkül beléphettek, szóval, imával, hanggal-énekekkel lajtorját állíthattak”. Az archaikus népi imádságokat bemutató könyv „régiséges” asszonyokról, férfiakról, a népi gondolkodás minden-kori tartóoszlopairól szóló üzenet.

Nemcsak répacgyeléskor, baromhajtáskor vagy hetipiac zsbongásában, hanem búcsúhelyeken, pályaudvarokon és szociális otthonokban, orvosi rendelők várószobáiban is gyűjtötte az *imákat*,

a ráolvasásokat, a védekező, bajelhárító szövegeket Erdélyi Zsuzsanna. Szóval, énekel, ha rájuk szakadt az éjszaka, akkor otthonuk védelmével és meleg tejjel, házikenyérrel is ellátták őt, a „jóra-
való becses szeméj”-t, aki felelősséggel kutatta-gyűjtötte, majd elemzte-rendszerezte ezeket. az
életsorsokat is megvilágító tanúságtevéseket: az archaikus népi imádságokat.

Azon az emlékezetes 1968. december 17-én Babos Jánosné (Ruzics Rozália 1871.,
Magyarkeszi, Tolna megye) így beszélt, majd imádkozott: „Az én édesanyám tanított rája még
kislánykoromtól szokva tudom... Hát én este, minden este... minden este, minden reggel elmondom.
No. Csak úgy tanított bennünket...”

Keresem uccákrú' uccákra

Názáretbeli Jézus, zsidóknak királa,
Veszedelembe' forgóknak lévő Istenel!
Megtetesült szent Iste(n),
Szent erős Iste(n),
Szent és halhatatlan Úriste(n),
Könyörűj mirajtunk.
Hét köröszat alatt lefekszem,
Hét köröszat alatt fölkelek,
Őrizz, angyalom, éjfélig,
Boldogságos Szűz Mária vérrattig,
Jézus Krisztus mindétig,
Hogy gyarló testem nyugoggyék,
De szívem el ne aludjék,
Hogy téged mindenkor lássó(n),
Minden gonoszt távoztassó(n),
Sátányok megköttessenek,
Testembe` ne fertőzzenek,
Engedd ezt nekem kegyese(n),
Atya, Fiú, fölségese(n),
Élvén örök dicsőségbe(n),
Most és mind örökkön öröké ámen.
Ma vala pénteknek napja vala,
Mén a Jézus Krisztus kinnak kinhelyére,
Meglátták a zsidók,
Fölfeszítették a magos keresztfára,
Fol a szent vére,
Hervad a szent színe,
Szomorkodik a szent lelke.
Szól a Boldogságos Szűzanya Mária:
Óh fiam, fiam!
Szerelmes szent fiam!
Én azt gondú'tam, te léssen búsz,
Látom, fiam, én leszek búsz.

Aki ezt az imáccságot este-reggel elmongya,
megüdvözül!
Názáretbe` van egy mustromfa*,
Kívül aranyos, belül kegyelmes,
Abba` modottak héccer hét szent misét,
Én ott hallgattam szerelmes szent fiammal, az ártatlan
Jézusommal,
Eccer elkapták mellőlem a kegyetlen zsidók,
Keresem uccákrú` uccákra,
Sehun nem találok,
Előtalálok Szent Lukács evangélistát,
Kérdem tőle: Nem láttad-c szerelmes szent fiamat, az
ártatlan Jézusomat?
Óh anyám, anyám, szép Szűz Máriám!
Menny el, menny el a magos Kálvária hegyére!
Ott vagyon egy szent keresztfa,
Arra vagyon felfeszítve,
Vasdárdával nyitogattják,
Arcul verik, vérel verőttekzik,
Ecettel, epével itattják,
Tövissel koronázzák,
Marokvesszővel csapkodják.
Hét cső vére elcsöppent,
Az angyalok fölszették,
Szent atya elejbe vitték,
Óh, anyám, anyám, szép Szűz Máriám!
Menny el, menny el a fekete föld színe alá!
Az Ádám maradványai közé.
Kiálcsl, hirdesd,
Lefektekre, fölkeltekre:
Bizon, bizon vélem léssen a paradicsomba`.
Én mondom, a teremtdő,
Aki titeket az ő szent vérevel(l) és halálával
megváltott. Ámen.

* A „mustromfa” változatai: mustárfá, mustrafá, citromfa, édenfa stb.

Moldovában, a Diószén nevű faluban született Benedek Rozália (1906), asszonynevén Benke
Jánosné. Ő „kicsike lejánka” korában tanulta: „onnan hazulról... anyámtól is hallottam, ...”, majd
1970. január 20-án a Tolna megyei Szárászon mondta el ezt az imádságot:

Hegyet hágek

Hegyet hágek,
Lőtöt* lépék,
Kő káplonicskát láték,
Bellől arannyas,
Küel irgalmas,
Szent Világ Úrjézus Krisztus benne lakik vala.
Aran(y) hajával leeresztvel,
Aran(y) könyveivel kicsordulval,
És aran(y) szekállával kitépvel.
Eljőve Szent Világ Úristen és megkérdeztvé:
Mié't ülsz itt, Szent Világ Úrjézus Krisztus,
Aran(y) hajadval leeresztvel,

Aran(y) könyveidvel kicsordulval,
És aran(y) szekálladval kitépvel?
Azé(rt) ülök itt, Szent Világ Úristen,
Várom a harangokat, megkonduljanak,
A bűnösök ide folyamoggyanak,
Bűbánatot tarcsanak.
Szent asztalomtól táplálkoggyanak,
Hogy örök életet éljenek.
Aki ezet elmongya este lefektibe,
Reggel felkeltibe,
Testyc beteg,
Lelke készüi,
Boldog mennyország ajtaja nyitul áment.

* Lőtöt: lejtő

Kisteleken. Csongrád megyében gyűjtötte Erdélyi Zsuzsanna az alábbi gyógyító-ráolvasó imát. Ezt a betegségelküldő típusú szöveget az 1896-ban született Muhel Erzsébet (Molnár Sándorné) mástól írta le, tanulta meg, majd 1972. április 10-én elmondta a néprajzkutatónak.

Hasznos ima hideglelés ellen

Kösziklák repednek,
Halottak föltámadnak,
Krisztus Urunkat megfógták és Judás elébe állították,
Azt kérdik tőle, mit télsz? Mit reszketsz? Talán a hideg lel?
Nem lel engem, nem is kívánom.
Azt se lelje soha, aki az én keserves kinszenvedésemről.
Halálomról megemlékezik.
Óh hajnal, hajnal,
Piros szép hajnal,
Engem vendégségbe hívnak,
De én nem megyek,
Elküldöm az én hideglelésemet.
De én nem megyek,
Elküldöm az én hideglelésemet.
Aki ezt elmondja háromszor napfölkelte előtt,
És három-három Miatyánkot, annyi Üdvözletet és egy Hiszekegyet,
És fölajánlja Jézus utolsó rázásáért és tiszta szívből mondja. Amen.

Az itt következő, „a három gyógyító asszony” típusúnak nevezett, keleti hatást mutató (perza: tű, tűzistenség), ritka változatú imát a Somogy megyei Osztopán jegyezte fel 1972. augusztus 16-án Erdélyi Zsuzsanna az 1922-ben született Sas Rozális (Bondác Zsuzsanna) közlése alapján.

„... Vízsznyálású mondta, a Hiszekegy után...”

Dűlő mellett megy három szűz lány.
Az egyik viszi az aranytüzet,
A másik az aranysöprüt,
Boldogságos Szűz Mária söpörje le
Ennek a lánynak vagy fiúnak a lekét.

„Már régen tudom, az én nagyanyámtól... még kislány voltam, ... Minden reggel meg este imádkoztunk” — mesélte a 81 éves Csorba Mihályné Turcsányi Anna a Bács-Kiskun megyei Mély-

kúton 1975. február 2-án, majd Erdélyi Zsuzsanna lejegyzésében megőrződött a következő archaikus imádság is.

Ölében szent fia meghalva

Én lefekszek én ágyamba,
Mint Úrjézus koporsóba,
Három angyal őriz engem,
Őrizzetek, angyalok, éjfélig.
Szűz Mária virrattig,
Föltekintek magos mennybe,
Nyitva látom mennyország kapuját,
Kívül kárpitos,
Belül aranyos.
Trónusán ül szép Szűz Mária,

Ölében szent fia meghalva.
Három csöpp vére elcsöppent,
Az angyalok fölsették,
Cintányérra tették,
Az Úrjézushoz vitték.
Nem szólok, sem felelek,
Ki ezt az imádságot este elmondja, reggel,
Halálos bűn nélkül hal meg,
Halála óráján igyenesen a mennyországba megy.
Ámen.

1975. május 8-án a Heves megyei Bükkszentdomonkoson czeget mondta Nyerges Kálmánné (Kovács Hermin 1903., Mikófalva, Heves megye): *... a rossz mindég kísérte, nyomta éjszakára, hogy hát el vót nyomódva, oszt mindenüvé hordozták, minden, nem tudtak ellene mit tenni, osztán azt mondta szülém Kecskeméten, ő olyan nagy helyen, nagy úrná' vót, nagyon szerették... oszt a' mondta neki, hogy hát fiam, majd eztet imádkozza el, aztán az az ember is vót köztük dőgoznyi. Ezt háromszor elmondta, semmiféle rossz lélek nem mehetett hozzá."*

Törje le a keresztfá

Én ágyamba lefekszek,
Én semmitül nem félek.
Három őrit engemet,
Az biztatja lelkemet,
Az Atyának szerelme,
A Fiúnak kegyelme,
A Szentlélek ereje.
Én ágyamba lefekszek,
Én semmitül nem félek.
Három őrit engemet,
Az biztatja lelkemet,
Az Atyának szerelme,
A Fiúnak kegyelme,
A Szentlélek ereje.
Jézus én velem,
Senki ellenem,
Bátor szívem jó fegyverem.
Margit szűz leán,
Tüntesd el előlem,
Törje le a keresztfá,
Akire Krisztust feszítették.

Az imént bemutatott archaikus népi imádságokat és a gyűjtési körülményekről hírt adó szakszövegeket a következő feladatok mentén munkálhatjuk meg.

1. Helyénvalónak tartjátok-e a fejezetet átfogó „Kösziklák” címet? Válaszokat
 - a) részletesen, tényekre és adatokra, valamint összefüggésekre hivatkozva fejtétek ki;
 - b) vessétek egybe. illetőleg vitassátok meg!
2. Miért nagy jelentőségű a „*Hegyet hágék, lőtőt lépék*” című könyv? Fejtegetéseitekben
 - a) támaszkodjatok az ismeretterjesztő szövegműre;
 - b) éljetez a szemelvényekkel és az azokat felvezető tájékoztató információkkal;
 - c) használjátok fel Erdélyi Zsuzsanna kötetét!
3. Ismertessétek az Erdélyi Zsuzsanna nevével fémjelzett gyűjtés történetét!
4. a) Vessétek egybe az általunk választott népi imádságokat a hasonlóságok az egyezések és a különbözőségek alapján!
 - b) Meglátásaitokat foglaljátok összefüggő feleletbe!
5. Nézzetek utána a Magyar néprajzi lexikon megfelelő kötetében az alábbi fogalmak jelentéskörének, funkciójának!
 - a) archaikus népi imádság
 - b) imádság
 - c) imaasszony/énekes asszony
 - d) ráolvasás
 - e) szemverés.

Jegyzeteiteket rendezzétek beszámolóvá!

6. Elemezzétek a fenti szövegeket aszerint, hogy milyen céllal mondták, mondogatták!

7. Vizsgáljátok meg az általunk választott archaikus szövegek
 - a) számhasználatát (Milyen jelentést hordoznak a számok az olvasott archaikus imádságokban?);
 - b) gondolatritmikáját (Miben fejeződik ki a gondolatritmus zenciséget biztosító szerepe?);
 - c) „imádkozó — ima — címzett” viszonyát;
 - d) jellegzetes fordulatait!

A feltárt tényeket, összefüggéseket rendezzétek feleletté!

8. Tárjátok fel a tanulmányozott archaikus népi imádságok stílári és versszerző értékeit! Segítségül a figyelmetekbe ajánlunk néhányat a számtalan képszerű kifejezőeszközből és zenei tényezőből a „*Keresem uccákrú' uccákrá*” alapján.

Názáretbeli Jézus, zsidóknak királa,	<i>megszólítás</i>
Veszedelembe' forgóknak lévő Istene!	<i>felkiáltás</i>
Megtestesült szent Iste(n)	<i>isméltés</i>
Szent erős Iste(n)	<i>fokozás</i>
Szent és halhatatlan Úriste(n)	<i>erősítés, festői jelző</i>
Könyörűj mirajtunk	<i>felkiáltás</i>
Hét köröszat alatt fekszem	<i>isméltés</i>
Hét köröszat alatt fölkelek	<i>ellentét</i>
Őrizz, angyalom, éjfélig,	<i>megszólítás-fokozás</i>
Boldogságos Szűz Mária véragtig,	<i>fokozása — (rag) rim</i>
Jézus Krisztus mindétig,	<i>erősítés</i>
Hogy gyarló testem nyugoggyék,	<i>megszemélyesítés</i>
De szívem el ne aluggyék, (...)	<i>ellentét (rag)rim</i>
Engedd ezt nekem kegyese(n)	<i>erősítés</i>
Atya, Fiú fölségese(n)	<i>halmozás</i>
Élvén örök dicsőségbe(n)	<i>háromszoros isméltés</i>
Most és mind örökkön ámen. (...)	<i>figura etimologica</i>
Mén a Jézus Krisztus kinnak kinnhelyére, (...)	<i>figura etimologica</i>
Óh anyám, anyám, szép Szűz Máriám! (...)	<i>refrényszerű isméltés-alliteráció</i>
Arcul verik, vérrel verőtékezik, (...)	<i>alliteráció</i>
Menny el, menny el a fekete föld színe alá! (...)	<i>isméltés, felkiáltás-alliteráció</i>

9. Pais Dezső, a kiváló nyelvész meglátása szerint a „*a nagyon korai vallásos stílusmozzanatokra való visszahajlás*” fedezhető fel a „*Hegyek hágék, ...*” kezdetű imádságban. Az „*Ómagyar Mária-síralom*” idejének nyelvi készletébe tartozó kifejezéseket is fellelhetünk ebben az archaikus szövegműben.

a) Vessétek egybe tartalmi, nyelvi vonatkozásban a „*Hegvet hágék, ...*” szövegét a „*Halotti Beszéd és Könyörgés*”-sel, valamint az „*Ómagyar Mária-síralom*”-mal!

b) Végezzétek el a fenti művek stilisztikai elemzését is!

c) Mi biztosítja ezeknek az archaikus nyelvű olvasmányoknak a zeneiségét?

A részletekből szerkesszetek összefüggő, sokoldalú beszámolóit!

10. Gyakoroljátok az archaikus népi imádságok könyv-, tartalom- és hangulathű felolvasását!

a) Jelöljétek a hangsúlyok helyét!

b) Gondoskodjatok a megfelelő szünettartásról!

c) Ügyeljétek a tempó-, hangerő- és hangszínezetváltásokra!

11. Tanuljátok meg két-három gondolati egységet könyv nélküli felmondásra az elemzett imádságokból! Indokoljátok a választásotokat!

12. A „*Hetedhét határban*”, a „*Legendák nyomában*” s a „*Régmúlt kövei között*” című irodalmi feladatgyűjteményekben rendszeresen és részletesen foglalkoztunk a megjegyzett költészettel, annak sokféleségével, műfajgazdagságával.

a) Tekintsétek át az említett könyvek megfelelő fejezeteit! Készítsetek lényegretörő vázlatokat!

b) Adjatok számot a szájhangyományozó költészet általatos megismert sokszínűségéről, műfaj-, téma- és variációgazdagságáról!

Az első tanítási tapasztalatok arról adnak hírt, hogy meglepődnek a tanulók látva és hallva az archaikus népi imádságok közül válogatott szemelvényeket. Rácsodálkoznak a nyelv állapotára, a szövegekben meglelt költészeti értékekre, nem egyszer a gyűjtés körülményeire is. Jelenkeztek olyan diákok is, akik említették, hogy dédszüleiktől, nagyon idős rokonaiktól hallani véltek hasonló mondásokat.

Amikor a nyelv fejlődéséről esik szó a magyar nyelv óráin, akkor kedvvel fordulnak vissza a diákok a „*Jelek az úton*” című kötetükben olvasott archaikus népi imádságokhoz.

Az ismeretlen és ismert szerzőjű költészet imádságairól beszélgetvén, az összehasonlítás alkalmával a hangulati, stilisztikai jegyeket sorolják elő legelőször is a nyolcadikos olvasók.

Úgy gondolom, nem lenne felesleges, ha gyakorló pedagógusok és kutatók is végeznének visszatekintést, összehasonlítást a megelőző évtizedek s napjaink irodalompedagógiai törekvéseiről, eredményeiről, hatásairól. A közzéteendő, illetőleg ismertett tanulságok mindenképpen hozzájárulnának a tanító- s tanárképzésen túl a továbbképzések tartalmi gazdagításához is.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Aszódi Lászlóné—dr. Horváth Gedeonné—Megyer Szabolcs 1975: Magyar irodalmi olvasókönyv 7. Tankönyvkiadó, Budapest.
2. Komár Pálné (szerk.) 1978: Irodalom 5—8. osztály. In: Szebenyi Péter (főszerk.): Az általános iskolai nevelés és oktatás terve. Országos Pedagógiai Intézet, Budapest.
3. Goda Imre—Horváth Zsuzsa—M. Boda Edit 1981: Irodalmi olvasókönyv az általános iskola 6. osztálya számára. Tankönyvkiadó, Budapest.
4. Dr. H. Tóth István 2000/2: Irodalmi feladatgyűjtemények 10—14 éves olvasóknak. Módszertani Közlemények, Szeged.
5. Dr. H. Tóth István 1997: Hetedhét határban (Irodalmi feladatgyűjtemény 5. osztályosoknak). Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.
6. Dr. H. Tóth István 1999: Legendák nyomában (Irodalmi feladatgyűjtemény 6. osztályosoknak). Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.
7. Dr. H. Tóth István 1997: Régmúlt kövei között (Irodalmi feladatgyűjtemény 7. osztályosoknak). Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.
8. Dr. H. Tóth István 1999: Jelek az úton (Irodalmi feladatgyűjtemény 8. osztályosoknak). Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.